

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuypere
& Guy Malfait

Onderwijs

“Kansarme kinderen zijn zwakbegaafd en kunnen dus niet volgen in het gewone onderwijs”.

Bijdrage door Leen Sebrechts:

Het onderwijsveld in Vlaanderen wordt gekenmerkt door een normgericht onderwijssysteem (Juchtmans en Nicaise, 2014). Binnen dit systeem zijn het de zelfproducerende, zelfregulerende, autonome leerlingen die het meeste kans hebben op slagen. Dit weerspiegelt zich in het opgelegde curriculum. De leerlingen die het meeste succes hebben binnen dit schoolsysteem zijn de leerlingen met een brede kennis, die vaardigheden bezitten om zelf informatie op te zoeken en die onafhankelijke studievoordigheden hebben (Goodley, 2011). De dominante cultuur binnen onderwijs stemt overeen met de waarden en cultuur van de hogere sociaaleconomische klassen, welke prestaties waarderen die het resultaat zijn van vaardigheden verworven door inspanningen (Szumski & Karwowski, 2012). Leerlingen die niet eigen zijn met deze dominante cultuur worden uit het onderwijssysteem gefilterd via subtiele vormen van selectie en zelfselectie, wat ons tot de reproductietheorie van Bourdieu (1979) brengt. Kapitaal in de vorm van ouderlijke kennis, middelen en culturele bronnen is een machtige factor welke de toegang tot, de ervaring met en resultaten binnen scholen van kinderen beïnvloedt (Barton en Armstrong, 2001). Het cultureel kapitaal en de daaraan verbonden privileges worden ook doorgegeven van generatie op generatie en sociale positie

bepaalt dus de slaagkansen in het onderwijs. Dit maakt dat kinderen uit lagere sociale klassen minder schoolsucces ervaren. Deze kinderen starten hun schoolcarrière met een academische achterstand en de kloof met kinderen uit hogere sociale klassen wordt groter doorheen de schoolcarrière (verschillende onderzoeksvoorbeelden zijn te lezen in Ruelens e.a. 2007; Groenez e.a., 2003; Ghesquière e.a., 2007). De filosofie van een schoolgemeenschap oefent hierbij een grote impact uit op de slaagkansen van kinderen in het onderwijs en op waar kinderen geplaatst worden binnen het onderwijssysteem. Ook leerkrachten beïnvloeden dit proces doordat zij als gatekeepers een zekere voorkeur hebben voor leerlingen met het cultureel kapitaal uit de hogere klassen.

Het buitengewoon onderwijs vervult hierbij een alibifunctie voor het gewoon onderwijs. Het buitengewoon onderwijs gaat als opvangnet dienen voor die leerlingen die omwille van verschillende redenen moeilijkheden ondervinden in het gewoon onderwijs. Het is echter belangrijk om het verband tussen sociale positie en gezondheid mee te nemen bij het interpreteren van de cijfers. Gezondheidsproblemen en handicap komen gemiddeld meer voor bij personen (kinderen) in lagere sociale klassen. Een deel van de verklaring voor de oververtegenwoordiging van kinderen uit kansarme milieus in het buitengewoon onderwijs kan dan ook hieraan toegeschreven worden (Hibel e.a., 2010). Onderzoek door van der Velden (1994) toont echter aan dat het grootste deel van de ongelijke doorstroom naar het buitengewoon onderwijs te wijten is aan factoren en processen die zich pas manifesteren na intrede in het onderwijs (en dus te wijten aan ongelijkheden gegenereerd door het onderwijssysteem). Bovendien toont onderzoek aan dat bij kinderen van ouders in een lagere sociaaleconomische positie kinderen sneller gediagnosticeerd worden, mede doordat de kinderen zwakker scoren op de testen eigen aan het onderwijssysteem (Skiba e.a., 2005). Binnen het onderwijsveld wordt er tegengewicht gegeven aan het sterk normgericht onderwijs via het universeel ontwerp van leren. Scholen die deze visie ondersteunen, zien inclusie van alle kinderen als startpunt (Hanson e.a., 2001). Deze scholen zijn echter beduidend in de minderheid binnen het onderwijslandschap.

We kunnen dus concluderen dat beide stellingen weerlegd kunnen worden. Ongelijkheden worden voornamelijk gegenereerd door het onderwijssysteem.

Literatuur:

Bourdieu, P. (1979). *La Distinction : Critique sociale du jugement* [Distinction : A social Critique of the judgement of taste]. Paris : Les éditions de minuit.

Ghesquière, P., Mercken, I., Avau, G., & Petry, K. (2007). Onderzoek over mogelijke extra inspanningen van scholen in het buitengewoon onderwijs ten gevolge van de aanwezigheid van GOK-kenmerken bij de leerlingenpopulatie [Study of extra efforts made by special schools as a consequence of the presence of equal opportunity indicators]. KUL: Leuven. Retrieved from <http://www.ond.vlaanderen.be>

Goodley, D. (2011). *Disability studies*. London: Sage.

Groenez, S., Van den Brande, I. & Nicaise, I. (2003). *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs. Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens* [Book of numbers on social inequality in Flemish education. An explorative research on the Panel study of Belgian Households]. Leuven: Steunpunt LOA

Hanson, M.J., Horn, E., Sandall, S., Beckman, P., Morgan, M., Marquart, J., Barnwell, D., Chou, H-Y (2001). After preschool inclusion: children's educational pathways over the early school years. *Exceptional Children*. 68:1, 65-83.

Hibel, J., Farkas, G., & Morgan, P.L. (2010). Who is placed into special education?. *Sociology of Education*. 83(4), 312-332.

Juchtmans, G., Nicaise, I. (2014). *Kleur in mijn klas*. Leuven : Lannoo.

Ruelens, L., Dehandschutter, R., Ghesquière, P., & Douterlungne, M. (2007). *Op de wip. De overgang van het gewoon naar het buitengewoon basisonderwijs: analyse van de verwijzingspraktijk in Centra voor Leerlingenbegeleiding* [On the balance. The transition from regular to special primary education: analysis of the referring practice of Pupil Guidance Centres]. Leuven: HIVA.

Skiba, R. J., Poloni-Staudinger, L., Simmons, A. B., Feggins-Azziz, R., & Chung, Ch. G. (2005). Unproven links: Can poverty explain ethnic disproportionality in special education? *The Journal of Special Education*, 39, 130–144.

Szumski, G., & Karwowski, M. (2012). School achievement of children with intellectual disability: The role of socioeconomic status, placement, and parent's engagement. *Research in developmental disabilities*. 33, 1615-1625

Van der Velden, R.K.W. (1994). Sociale herkomst, gezinskenmerken en schoolsucces [Social background, family characteristics and school success]. *Pedagogische studiën*. 74, 82-93.

